

Doc.dr.sc. BRANIMIR ANIĆ
Dr.sc. SIMEON GRAZIO

**GLUKOKORTIKOIDI
U LIJEČENJU
UPALNIH REUMATSKIH BOLESTI**
Priručnik za bolesnike

Hrvatska liga protiv reumatizma
Zagreb, 2004.

Doc.dr.sc. BRANIMIR ANIĆ
Dr.sc. SIMEON GRAZIO

GLUKOKORTIKOIDI
U LIJEČENJU
UPALNIH REUMATSKIH BOLESTI
Priručnik za bolesnike

Hrvatska liga protiv reumatizma
Zagreb, 2004.

**HRVATSKA LIGA PROTIV REUMATIZMA
BIBLIOTEKA - PRIRUČNICI ZA BOLESNIKE
GLUKOKORTIKOIDI U LIJEČENJU
UPALNIH REUMATSKIH BOLESTI**

Napisali:

Doc.dr.sc. BRANIMIR ANIĆ
Dr.sc. SIMEON GRAZIO

Klinika za unutarnje bolesti
Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
KBC «Rebro», Zagreb

Klinika za reumatologiju,
fizikalnu medicinu i rehabilitaciju
Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
KB «Sestre milosrdnice», Zagreb

ISBN 953-6988-03-8

Izdavač:

Hrvatska liga protiv reumatizma, Zagreb,
Vinogradska cesta 29

Računalni prijelom:

Zvonimir Barišić

Tisak:

Alfej knjige d.o.o. – Zagreb, Kušlanova 10, www.alfej.hr

Štovani čitatelju!

Reumatske bolesti kao jedan od najčešćih razloga invaliditeta predstavljaju veliki javnozdravstveni problem. Upalne reumatske bolesti su vrsta reumatskih bolesti obilježene upalom jednog ili više zglobova (artritisom). Njihovo liječenje je dugotrajno, a osim zdravstvenih djelatnika, svakako uključuje bolesnika i njegovu obitelj. Procjenjuje se da 1% stanovništva prima glukokortikoidnu terapiju. Stoga su u ovom priručniku, namijenjenom bolesnicima s upalnim reumatskim bolestima, navedene osnovne informacije o tim lijekovima. Vjerujemo da će Vam savjeti biti korisni te da će to biti još jedan doprinos u Vašem liječenju. Naravno da nismo mogli dati odgovore na sva Vaša pitanja, a ako želite dodatne informacije, svakako pitajte svog obiteljskoga liječnika ili liječnika subspecijalista reumatologa.

Autori

SADRŽAJ

Što su glukokortikoidi i kako djeluju	3
Kada se primjenjuju glukokortikoidi	4
Kako se primjenjuju glukokortikoidi	4
Mogu li se glukokortikoidi uzimati s drugim lijekovima protiv artritisa	5
Koje su najvažnije nuspojave glukokortikoida	6
Čega se treba pridržavati tijekom primjene glukokortikoida	8
Smiju li se glukokortikoidi uzimati u trudnoći i tijekom dojenja	9

2

Što su glukokortikoidi i kako djeluju?

Glukokortikoidi (kortikosteroidi) su grupa lijekova srodnih s kortizonom i hidrokortizonom, dvama prirodnim hormonima koje proizvodi naša nadbubrežna žlijezda. Kada je organizam u stanju stresa, kao što su infekcija ili kirurški zahvat, hipofiza (žlijezda na bazi mozga) šalje signale nadbubrežnoj žlijezdi za proizvodnju više hormona.

Veće količine glukokortikoida, koji se mogu uzeti na usta ili u obliku injekcija, u bolesnika npr. s reumatoidnim artritisom snažno smanjuju bolove i otekline zglobova. Oni također suzbijaju imunološke reakcije kojima se u organizmu stvaraju antitijela, važna u nastanku i razvoju upalnih reumatskih bolesti. Sve to dovodi do dramatično pozitivnog učinka glukokortikoida u bolesnika s upalnim reumatskim bolestima.

Kada se primjenjuju glukokortikoidi?

Glukokortikoidi se u reumatskim bolestima primjenjuju u onih bolesnika u kojih se uporabom drugih antireumatskih lijekova nije postigao zadovoljavajući učinak (antireumatici koji mijenjaju tijek bolesti). Male doze glukokortikoida primjenjuju se i u početku liječenja lijekovima koji mijenjaju tijek reumatskih bolesti kako bi se poboljšao učinak potonjih.

Kako se primjenjuju glukokortikoidi?

Glukokortikoidi se obično primjenjuju u obliku tableta, a preporučljivo je uzeti ih ujutro, za vrijeme ili nakon obroka. Ponekad se primjenjuju u obliku injekcija koje se daju direktno u zahvaćeni zglob, sluznu vreću ili tetivu, čime se postiže privremeno lokalno smanjenje upale. U teškim bolestima i stanjima glukokortikoidi se mogu primjenjivati u obliku injekcija koje se daju u mišić ili venu. Glukokortikoidi se također mogu davati i lokalno u obliku kapi ili masti kod bolesti oka te kod lokalnih mišićno-koštanih tegoba kao izvanjska terapija u obliku masti, krema

ili sprejeva. Danas postoji više od tucet različitih tipova glukokortikoida, što u individualnom pristupu bolesniku omogućuje odabir najpovoljnijega.

Mogu li se glukokortikoidi uzimati s drugim lijekovima protiv artritisa?

Da. Glukokortikoidi se često propisuju istodobno s lijekovima koji mijenjaju tijek upalnih reumatskih bolesti kao što su: sintetski antimalarici, sulfasalazin, metotreksat, soli zlata itd. Mogu se uzimati i istodobno s lijekovima koji smanjuju bolove (analgetici), a uz poseban oprez, s nesteroidnim antireumaticima. Važno je obiteljskog liječnika informirati o svim lijekovima koje stalno ili povremeno uzimate, jer postoji mogućnost interakcija s glukokortikoidima. To uključuje i lijekove koji se mogu kupiti u ručnoj prodaji, dakle, bez recepta.

Koje su najvažnije nuspojave glukokortikoida?

Glukokortikoidi su snažni lijekovi, ali kao i drugi, imaju nuspojave. Nuspojave su češće kod kontinuiranog uzimanja lijeka kroz više mjeseci ili godina. Budući da se njihovom primjenom potiskuje izlučivanje prirodnog hormona iz hipofize, organizam ne proizvodi dovoljno hormona u slučaju stresa. Svatko tko uzima glukokortikoide kroz duže vrijeme trebao bi imati medicinsku karticu ili drugu identifikaciju (npr. slično kao dijabetičari koji uzimaju inzulin).

Najvažnije nuspojave su:

1. povećanje apetita i porast tjelesne težine;
2. lice postaje okruglo, a na gornjem dijelu leđa se nakuplja masno tkivo poput grbe;
3. koža postaje tanja i atrofična, češće se pojavljuju potkožna krvarenja («modrice»), a rane teže cijele;
4. pojačana tjelesna dlakavost;
5. akne;

-
6. smanjena otpornost na infekcije (primjena glukokortikoida može prikriti neke simptome i znakove infekcije);
 7. mučnina i bolovi u gornjem dijelu trbuha, a rijetko vried želuca ili dvanaestnika;
 8. povišena razina šećera u krvi, što uzrokuje pojačano žeđanje, pojačan apetit te povećano izlučivanje urina;
 9. zadržavanje vode i soli u organizmu, što ponekad dovodi do povišenja krvnog tlaka i otekline oko gležnjeva;
 10. smanjenje gustoće kostiju (osteoporoza), a napose kralješaka zbog čega mogu nastati njihovi prijelomi;
 11. slabost mišića (miopatija);
 12. povećana emocionalna osjetljivost, što se očituje kao pretjerana reakcija na radosne ili tužne događaje, razočaranje, nesanica;
 13. zamućenje leće oka (mrena), glaukom.

Bitno je naglasiti da se nuspojave ne razvijaju u svih bolesnika. Obično je potrebno duže vrijeme (npr. godine) da se razviju neke od njih. Ipak,

svatko tko uzima ove lijekove mora biti svjestan što se može dogoditi i što se može poduzeti u slučaju njihove pojave. Nuspojave su uglavnom prolazne (reverzibilne) i povlače se nakon prekida uzimanja lijeka, a za mnoge postoje primjerene mjere prevencije.

Čega se treba pridržavati tijekom primjene glukokortikoida?

Budući da su glukokortikoidi vrlo snažni lijekovi s mnogo mogućih nuspojava, najvažnije su redovite kontrole liječnika specijalista jer će on odrediti način njihove primjene. Da bi se postigao njihov zadovoljavajući učinak uz što manje nuspojava, primjena glukokortikoida temelji se na načelu primjene najmanje, ali još učinkovite doze. Zbog njihovog djelovanja na izlučivanje vlastitih hormona sniženje doze glukokortikoida mora biti postupno, a osobito kod njihove duže uporabe. Smanjenje doze kod duže uporabe provodi se u tjednim razmacima. Stoga, čak i kad se osjećate posve dobro, nikako ne smijete samovoljno naglo prestati ili značajno smanjiti dozu glukokortikoida. Ako je Vaš liječnik odsutan,

svakako upoznajte liječnika koji ga zamjenjuje s dozom i dužinom uzimanja glukokortikoida. Liječnika treba konzultirati i prije cijepljenja ili planiranja trudnoće.

Smiju li se glukokortikoidi uzimati u trudnoći i tijekom dojenja?

Da. Manje doze glukokortikoida mogu se sigurno primijeniti tijekom trudnoće. To su doze do otprilike 0,5 mg na kg tjelesne težine. Ako je potrebna veća doza lijeka za kontrolu bolesti, treba razmisliti o rizičnosti trudnoće za majku i dijete. Budući da glukokortikoidi u zanemarivoj količini prelaze u majčino mlijeko, male doze lijeka mogu se sigurno uzimati tijekom dojenja. Konačno, potrebno je naglasiti da bi u idealnim okolnostima trudnoća u bolesnica s upalnim reumatskim bolestima trebala biti pažljivo planirana i nadzirana.

ISBN 953-6988-03-8